

УДК 657

АДАПТАЦІЯ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ: ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ТА МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Надія Клим¹; Наталія Мужевич³; Оксана Грицак²

^{1,2}Національний лісотехнічний університет України, Львів, Україна

³Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна

Резюме. розглянуто економічну сутність визначення податкового аудиту як консалтингової послуги, яка надається незалежною аудиторською фірмою, за окремими напрямками податкового обліку, а також обґрунтовано доцільність проведення незалежного податкового аудиту діяльності суб'єкта господарювання. Проаналізовано діючу систему нормативного забезпечення щодо проведення обов'язкового аудиту діяльності з подальшим оприлюдненням як фінансової звітності суб'єкта, так і відповідного аудиторського звіту. Визначено основні можливі напрямки проведення суб'єктом господарювання незалежного податкового аудиту. Наголошено на рекомендаціях, наданих Радою аудиторської палати України для проведення аудиту в умовах військової агресії для уникнення звинувачень суб'єкта господарювання у легалізації (відмиванні) доходів, отриманих злочинним шляхом або фінансуванні тероризму. Обґрунтовано, що професійне проведення аудиту вимагає знання аудитором не тільки прийомів та методик проведення аудиторської перевірки, проведення перевірки контрагентів суб'єкта господарювання у національних чи міжнародних санкційних списках, оскільки аудитор є спеціальним суб'єктом первинного фінансового моніторингу. Наведено аналітичні дані податкового органу щодо данарохованих сум податків і зборів обґрунтовано доцільність проведення незалежного податкового аудиту за окремими напрямками його діяльності з метою уникнення фінансових санкцій, які можуть бути застосовані контролюючими органами, а також наголошено на важливості контролю за дотриманням платіжної дисципліни зі сплати податків і зборів. Наголошено, що в умовах воєнного стану проведення податкового аудиту за окремими напрямками стає надзвичайно актуальним, оскільки порушення податкового законодавства для суб'єкта господарювання може вкрай негативно відобразитись на всій його господарській діяльності, й у подальшому навіть призвести до неплатоспроможності унаслідок донарахованих штрафних санкцій після завершення пільгового періоду або форс-мажорних обставин. А наявність значних сум переплат по податках і зборах відображають фактично незалученні підприємством на власний розвиток обігові кошти.

Ключові слова: податковий аудит, фінансова звітність, оподаткування, податки, збори, воєнний стан, санкції, аудиторський звіт.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.03.038

Отримано 28.04.2023

UDC 657

ADAPTATION OF THE TAX AUDIT TO THE CONDITIONS OF THE MARTIAL LAW: ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS

Nadia Klym¹; Natalia Muzhevich³; Oksana Hrytsak²

^{1,2}Ukrainian National Forestry University, Lviv, Ukraine

³Western Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

Summary. The study considered the economic essence of the definition of tax audit as a consulting service provided by an independent audit firm in certain areas of tax accounting, and also substantiated

the feasibility of conducting an independent tax audit of the business entity. The current system of regulatory support for conducting a mandatory audit of activities with the subsequent publication of both the entity's financial statements and the corresponding audit report was analyzed. The main possible directions of conducting an independent tax audit by a business entity have been determined. Emphasis is placed on the recommendations given by the Council of the Audit Chamber of Ukraine for conducting an audit in conditions of military aggression in order to avoid accusations of the economic entity in legalization (laundering) of income obtained by criminal means or financing terrorism. It is substantiated that the professional conduct of an audit requires auditors to know not only the techniques and methods of conducting an audit, conducting an examination of counterparties of a business entity in national or international sanction lists, since the auditor is a special subject of primary financial monitoring. The article provides analytical data of the tax authority regarding the assessed amounts of taxes and fees, and substantiates the expediency of conducting an independent tax audit in certain areas of its activity, in order to avoid financial sanctions that may be applied by the controlling authorities, and also emphasizes the importance of monitoring compliance with payment discipline from paying taxes and fees. It is emphasized that in the conditions of martial law, conducting a tax audit in certain areas becomes extremely relevant, since the violation of tax legislation for a business entity can have an extremely negative impact on its entire economic activity, and in the future even lead to insolvency as a result of additional fines after the end of the grace period or force majeure circumstances, and the presence of significant amounts of overpayments on taxes and fees reflect working capital not actually used by the enterprise for its own development.

Key words: tax audit, financial reporting, taxation, taxes, fees, martial law, sanctions, audit report.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.03.038

Received 28.04.2023

Постановка проблеми. Виклики, які постали перед вітчизняним бізнесом в умовах воєнної агресії, вимагають новітніх підходів щодо оптимізації процесів ведення господарської діяльності та пошук шляхів уникнення непередбачуваних фінансових витрат у вигляді фінансових санкцій, пов'язаних із порушенням податкового законодавства. Одним із можливих напрямків, який спонукає до страхування господарської діяльності від непередбачуваних фінансових втрат, є проведення податкового аудиту консалтинговими фірмами, які спеціалізуються на проведенні аналізу фінансової та податкової звітності, а також вивченні операцій, відображених у бухгалтерській документації. Як правило, такий аудит проводиться великими компаніями із розгалуженою мережею філій або виробничих чи торговельних мереж або суб'єктами, орієнтованими на експортно-імпорتنі операції перед проведенням податкової перевірки контролюючим органом.

В умовах постійної зміни економічного чи податкового законодавства, у тому числі зміни термінів сплати податкових зобов'язань, подання податкової звітності, які пов'язані зі змінами, викликаними розвитком подій в економіці країни, яка веде бойові дії, унаслідок воєнної агресії проти неї, необхідним фактором стає постійна увага до таких змін з метою уникнення фінансових втрат внаслідок донарахування податковими органами штрафних санкцій за порушення термінів сплати податкових зобов'язань або подання податкової звітності, або втрат, пов'язаних із митним блокуванням товарів, які прямо чи опосередковано можуть мати відношення до країни агресора, або іншими санкціями правоохоронних органів, пов'язаними із веденням бізнесу, податковий аудит набуває іншого значення і для всіх інших суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансова стабільність господарюючого суб'єкта та його економічний розвиток в умовах воєнної агресії є одним із пріоритетних завдань не тільки керівництва певного суб'єкта, а й держави в цілому. Від неї залежить зниження тінізації економічних процесів, зменшення економічних правопорушень, зростання довіри бізнес-суб'єктів до влади та утримання стабільності в економіці країни не дивлячись на бойові дії в ній. Тому

дослідження функціонування та розвитку податкового аудиту як консалтингової послуги, яка забезпечує стабільність ведення суб'єктом бізнес-процесів та уникнення в подальшому незапланованих фінансових втрат через штрафні санкції, накладені контролюючими органами, у разі встановлення економічних правопорушень, набувають своєї актуальності, тим більше при виникненні надзвичайних і трагічних подій, які відбуваються сьогодні в Україні.

Питання необхідності чи доцільності проведення податкового аудиту не тільки в умовах збройної агресії проти нашої держави, а й у мирний час завжди було актуальним із погляду здійснення ефективного управління підприємством, що проглядається в наукових працях вітчизняних та закордонних вчених, зокрема: М. Т. Білухи, Ф. Ф. Бутинця, І. Безпалька, А. М. Герасимовича, В. Гладуна, С. Ф. Голова, Г. М. Давидова, В. П. Завгороднього, М. В. Кужельного, А. М. Кузьмінського, Н. М. Малюги, Є. В. Мниха, В. П. Пантелєєва, В. В. Сопко, Л. К. Сука, В. О. Шевчука, А. М. Богомолова, Я. В. Соколова, Л. З. Шнайдермана, Р. Адамса, Р. Доджа, Дж. К. Робертсона, Ф. Дефліза.

Мета статті – вивчення теоретичних і практичних підходів із організації та використання суб'єктами господарювання методів податкового аудиту як окремого виду консалтингових послуг, а також дослідження методики та підходів до державного податкового аудиту контролюючих органів в умовах воєнного стану.

Постановка завдання. З метою досягнення поставленої мети необхідно визначити теоретичні завдання, які підлягають дослідженню, а також встановлення відповідних практичних методик їх проведення та порядок використання господарюючими суб'єктами й державними контролюючими органами в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Зміна економічних процесів, яка відбулася в Україні за останній рік, позначилася на всіх сферах бізнесу, який ведуть суб'єкти господарювання, що відображається у порушенні стабільності функціонування бізнесових процесів через зміну ринків збуту, ускладнення логістичних зв'язків та виробничих процесів, пов'язаних із кризою в енергетичній системі, зміною умов ведення бізнесу та взаємодії з державними органами, у тому числі й за податковими та митними зобов'язаннями із контролюючими органами.

Початок бізнесу з дня реєстрації підприємства до його закриття включає в себе певні зобов'язання перед державою щодо документального оформлення бухгалтерських операцій із подальшим їх відображенням у податковій звітності та сплаті податкових зобов'язань, тобто певних податкових та митних правовідносин.

Проте контролюючі органи часто-густо забувають, що обов'язки щодо дотримання певних законодавчих правил у сфері оподаткування є в обох сторін – і у платника податків, і у державного органу, що призводить до непорозуміння між платником та суб'єктом владних повноважень у вигляді податкового спору із розглядом його в судових інстанціях.

Як правило, податковий аудит з боку науковців розглядається через призму здійснення своїх повноважень контролюючими органами щодо контролю за порядком ведення бухгалтерського обліку та відображення наслідків податкових перевірок. Водночас його можна розглядати як проведення незалежного аудиту консалтинговими фірмами за окремими напрямками податкового обліку, які несуть відповідальність за відповідні аудиторські ризики під час його проведення при здійсненні контролюючим органом наступного фінансового контролю.

На п'ятій міжнародній науково-практичній конференції «Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теорії та практики. Податкові спори в адміністративному судочинстві», яка відбулася 4–5 липня 2022 року, Голова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду Михайло Смокович, зазначив: «Українське податкове

законодавство на сучасному етапі генезису характеризують такі риси, як мінливість і недосконала якість. До податкового кодексу України, прийнятий 2 грудня 2010 року, вже понад 170-ма законами внесено зміни і доповнення. Щоразу це призводило до суттєвої зміни правового регулювання податкових відносин і, відповідно, до зміни судової практики у сфері вирішення цих спорів. Категорію «якість закону» можна аналізувати крізь призму різних чинників, зокрема й повноти та чіткості його змісту. Посилаючись на висновки ЄСПЛ, Михайло Смокович вказав, що відсутність «якості закону» не забезпечує адекватний захист від свавільного втручання органів влади у майнові права особи, зокрема в майнові права платника податків» [1].

З огляду на викладене, на нашу думку, для уникнення необхідності захисту своїх фінансових інтересів у судових інстанціях платнику податків доцільно користуватись послугами консалтингових аудиторських фірм для проведення регулярного податкового аудиту, так як часті зміни у податковому законодавстві в частині адміністрування платежів, термінів та порядку їх сплати, порядку формування податкових звітів та повідомлень можуть призводити до нарахування контролюючим органом штрафних санкцій за порушення податкових норм. Особливо це актуально у сьогоднішній період воєнної агресії проти України.

Відповідно до інформаційно-довідкових даних щодо надання аудиторських послуг, розміщених на веб-сайтах аудиторських компаній, можна дійти висновку, що під податковим аудитом розуміють незалежну перевірку порядку ведення податкового обліку та відображення фінансових результатів діяльності, що виражається через сплату податкових зобов'язань.

Аналогічної думки у своїх працях дотримується й частина наукової спільноти, яка присвятила цьому питанню ряд наукових публікацій, у яких розглядається як питання державного податкового аудиту, так і питання проведення аудиту незалежними суб'єктами аудиторської діяльності [2; 3].

Тобто, податковий аудит дає розуміння щодо достовірності нарахування та сплати податкового зобов'язання, наявності переплат за окремими платежами, які фактично є дебіторською заборгованістю держави перед платником, а також за його допомогою можна визначити вузькі місця у фінансово-економічній стабільності підприємства та вчасно відреагувати на допущені помилки, допущенні при розрахунках та сплаті податкових зобов'язань.

Відсутність такого реагування може спричинити додаткові витрати, пов'язані з донарахуванням контролюючим органом платежів до бюджету, а також уникнення виникнення податкового боргу та вжиття з боку контролюючого органу заходів впливу на підприємство пов'язаних із таким податковим боргом або заборгованістю зі сплати єдиного соціального внеску.

Поряд із цим, доцільно зауважити, що в окремих випадках, визначених у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 року № 996-XIV, проведення повного аудиту діяльності є обов'язковою вимогою законодавства з подальшим оприлюдненням як фінансової звітності суб'єкта, так і відповідного аудиторського звіту [4].

На нашу думку, незалежний податковий аудит доцільно проводити не тільки підприємствам, які в силу закону зобов'язані його проводити, а й іншим суб'єктам господарювання з метою уникнення помилок при веденні бухгалтерського обліку та відображення результатів діяльності у фінансовій, податковій чи інших видах зовнішньої чи внутрішньої звітності.

Категорії суб'єктів господарювання, для яких відповідно до законодавства проведення аудиту діяльності та оприлюднення аудиторського звіту є обов'язковим, відображено у табл. 1.

Таблиця 1. Види суб'єктів господарювання, для яких законодавчо встановлено обов'язковість проведення аудиторських перевірок та оприлюднення їх результатів, а також фінансової та іншої звітності

<i>Вид суб'єкта господарювання підприємства</i>	<i>Фінансова звітність, яка підлягає оприлюдненню</i>	<i>Обов'язкове оприлюднення аудиторського та інших звітів</i>	<i>Терміни оприлюднення</i>
Підприємства, що становлять суспільний інтерес (крім великих підприємств, які не є емітентами цінних паперів), публічні акціонерні товариства, суб'єкти природних монополій на загальнодержавному ринку та суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях	Річна та консолідована	Аудиторський звіт, звіт про управління, консолідований звіт про управління, звіт про платежі на користь держави, консолідований звіт про платежі на користь держави	До 30 квітня року, що настає за звітним періодом
Великі підприємства, які не є емітентами цінних паперів, та середні підприємства			
Інші фінансові установи та недержавні пенсійні фонди, що належать до мікропідприємств та малих підприємств, зобов'язані		Аудиторський звіт, звіт про управління, консолідований звіт про управління	До 1 червня року, що настає за звітним періодом
Материнські підприємства, які одночасно є дочірніми підприємствами та відповідно до вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів не подають консолідовану фінансову звітність	Річна консолідована звітність материнського підприємства		
Малі підприємства, що є суб'єктами господарювання державного сектора економіки	Річна	Аудиторський звіт (якщо обов'язковий аудит фінансової звітності проводився на вимогу законодавства)	
Материнські підприємства великої групи, які не належать до категорії великих підприємств (крім суб'єктів інвестиційної діяльності, які не складають консолідовану фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів)	Річна консолідована складена за міжнародними стандартами	Аудиторський звіт, консолідований звіт про управління, консолідований звіт про платежі на користь держави	

Джерело: розроблено та узагальнено авторами на підставі [4; 5; 6].

Податковий аудит доцільно проводити як комплексно всієї діяльності підприємства перед проведенням контролюючими органами перевірок щодо не допущення помилок при визначенні бази оподаткування та порядку сплати податків, зборів та обов'язкових платежів, так і за окремими напрямками, зокрема щодо:

- визначення достовірності порядку нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внеску;
- вивчення показників дотримання платіжної дисципліни щодо дебіторської та кредиторської заборгованостей;
- оцінювання можливих ризиків діяльності в умовах збройної агресії щодо взаємодії із контрагентами, які перебувають під національними чи міжнародними санкціями;

– можливої оптимізації оподаткування підприємства в умовах збройної агресії та пов'язаних із цим надання державою певних пільг чи умов здійснення діяльності та сплати податкових платежів.

З огляду на те, що збройна агресія росії проти України фактично вплинули на всі аспекти діяльності, професійне проведення аудиту вимагає знання аудитором не тільки прийомів та методики проведення аудиторської перевірки, а й знання й перевірку контрагентів суб'єкта, який замовив податковий аудит, на знаходження таких контрагентів у національних чи міжнародних санкційних списках, оскільки аудитор є спеціальним суб'єктом первинного фінансового моніторингу. У разі встановлення відносин із особами, які перебувають під санкціями, зобов'язаний повідомити про це спеціально уповноваженому державному органу, а також повідомити клієнта про необхідність припинення надання будь-яких послуг таким особам.

Такі дії при проведенні аудиту викликані тим, що суб'єкт господарювання, який дізнався про відносини із особами, які перебувають під санкціями, зобов'язані заморозити активи цих осіб, що, у свою чергу, може нанести збитки самому підприємству як у вигляді втрати своїх певних ресурсів, так і уникнення в подальшому відповідальності за взаємодію із підсанкційними особами.

У відповідних рекомендаціях щодо запобігання легалізації (відмиванню) доходів та дій аудиторів при проведенні аудиту роз'яснено у інформаційному листі Ради аудиторської палати України «Щодо впливу військової агресії російської федерації на фінансову звітність та аудиторські звіти».

Інформацію щодо перебування осіб у санкційних списках, оскільки вони не є сталими і постійно змінюються, аудитору необхідно перевіряти на сайтах державних установ, зокрема: Державної служби фінансового моніторингу України; Ради з національної безпеки і оборони України та зарубіжних: Європейської комісії; Ради безпеки ООН; Міністерства фінансів США тощо [7].

На нашу думку, в сучасних умовах воєнного стану, проведення аудиторського аналізу бухгалтерського та податкового обліку дозволяє виявити й усунути допущені помилки при формуванні бази до оподаткування, відображенні достовірності показників у податкових деклараціях, дотриманні платіжної дисципліни зі сплати податків та зборів, а також уникнути звинувачень у легалізації (відмиванні) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванні тероризму, до моменту їх встановлення контролюючими органами. У свою чергу, це дає змогу уникнути податкових правопорушень, а також вивчити питання щодо можливості зарахування наявних у підприємства переплат із податків і зборів або показників із відшкодування ПДВ у рахунок сплати поточних нарахувань.

Такий підхід дає змогу уникнути не тільки прямого порушення діючого законодавства, а й пошуку шляхів мінімізації витрат обігових коштів на сплату податкових платежів та пов'язаних із цими порушеннями штрафних санкцій з боку державного апарату.

Аналізуючи дані, які наведено на офіційному сайті Державної податкової служби України, доцільно зауважити, що протягом 2022 року, не дивлячись на введений Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України від 24.02.2022 «Про затвердження Указу Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» воєнний стан, податковим органом проведено 7326 планових та позапланових податкових перевірок з питань правильності обчислення, повноти й своєчасності сплати податку на доходи фізичних осіб, військового збору та єдиного внеску, внаслідок чого суб'єктам господарювання донараховано 263137 тис. грн, з них 1288 юридичним особам донараховано 171589 тис. гривень.

За наслідками проведення контрольно-перевірочної роботи підрозділами податкового аудиту в ході планових та позапланових податкових перевірок щодо юридичних осіб проведено 5550 таких перевірок та донараховано платежів до бюджетів усіх рівнів на суму 3901371 тис. гривень.

Отже, за наслідками контрольно-перевірочних заходів податковою службою у 2022 році проведено 12876 планових та позапланових перевірок, у ході яких донараховано податків та зборів на суму 4164508 тис. гривень.

Поряд із цим, доцільно вказати, що кількість платників податку, в яких зупинена реєстрація податкових накладних або розрахунків коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних за результатами проведення автоматизованого моніторингу відповідності критеріям оцінювання ступеня ризиків станом на 01.03.2023 становить 23701 суб'єкт на загальну суму 3809181,9 тис. гривень.

Відповідно до інформації про надміру сплачені суми податків, зборів та суми платежів до державного бюджету, які сплачені та будуть нараховані в наступному звітному періоді становлять 28064722,3 тис. гривень [8].

Вказані цифрові значення донарахованих сум податків та зборів, а також сум надміру сплачених коштів вказують на актуальність проведення незалежного податкового аудиту за окремими напрямками діяльності суб'єкта господарювання.

Проведення податкового аудиту незалежними аудиторськими фірмами, в основному спрямований на перевірку показників податкового обліку, достовірність формування бази оподаткування та дотримання вимог податкового законодавства конкретним суб'єктом господарювання в умовах воєнного стану, проведення податкового аудиту за окремими напрямками стає надзвичайно актуальним, оскільки порушення податкового законодавства для суб'єкта господарювання може вкрай негативно відобразитись на всій його діяльності, і навіть призвести до його неплатоспроможності внаслідок донарахованих штрафних санкцій. Наявність значних сум переplat по податках і зборах відображають фактично незалучені підприємством на власний розвиток обігові кошти.

Доцільно зауважити, що значна сума переplat по податках і зборах негативно відображається не тільки на фінансовому становищі окремого суб'єкта господарювання, а й на економіці країни у цілому, так як це вилучення обігових коштів підприємства, які не скеровані ним на розвиток власного бізнесу, створення нових робочих місць чи підвищення оплати праці працівникам.

І хоча незалежний податковий аудит проводиться за рішенням керівника або засновника підприємства, за винятком випадків, визначених законодавством, і у розумінні аудиту не забезпечує всіх функцій, які притаманні повноцінному аудиту діяльності суб'єкта, він є одним із найактуальніших видів аудиторських послуг.

Висновки. Початок бізнесу з дня реєстрації підприємства до його закриття включає в себе певні зобов'язання перед державою щодо документального оформлення бухгалтерських операцій із подальшим їх відображенням у податковій звітності та сплаті податкових зобов'язань, тобто певних податкових та митних правовідносин.

Для уникнення необхідності захисту своїх фінансових інтересів у судових інстанціях платнику податків доцільно користуватися послугами консалтингових аудиторських фірм для проведення регулярного податкового аудиту, так як часті зміни у податковому законодавстві в частині адміністрування платежів, термінів та порядку їх сплати, порядку формування податкових звітів та повідомлень можуть призводити до нараховання контролюючим органом штрафних санкцій за порушення податкових норм. Особливо це актуально у сьогоdnішній період воєнної агресії проти України.

В умовах воєнного стану, проведення аудиторського аналізу бухгалтерського та податкового обліку дозволяє виявити та усунути допущені помилки при формуванні бази

до оподаткування, відображенні достовірності показників у податкових деклараціях, дотриманні платіжної дисципліни зі сплати податків та зборів, уникнути звинувачень у легалізації (відмиванні) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванні тероризму, до моменту їх встановлення контролюючими органами, що, в свою чергу, дає змогу уникнути податкових правопорушень, а також вивчити питання щодо можливості зарахування наявних у підприємства переплат із податків і зборів або показників із відшкодування ПДВ у рахунок сплати поточних нарахувань.

Професійне проведення аудиту вимагає знання аудитором не тільки прийомів та методики проведення аудиторської перевірки, а й знання і перевірку контрагентів суб'єкта, замовника, на знаходження таких контрагентів у національних чи міжнародних санкційних списках, оскільки аудитор є спеціальним суб'єктом первинного фінансового моніторингу.

І хоча незалежний податковий аудит у розумінні аудиту не забезпечує всіх функцій, які притаманні повноцінному аудиту діяльності суб'єкта, він є одним із найактуальніших видів аудиторських послуг.

Conclusions. Starting a business from the data of registration of the enterprise until its closure includes certain obligations to the state regarding the documentation of accounting transactions with their subsequent reflection in tax reports and payment of tax obligations, i.e., certain tax and customs legal relations.

To avoid the need to protect their financial interests in court, it is advisable for the taxpayer to use the services of consulting auditing firms for conducting regular tax audits, as frequent changes in tax legislation in terms of the administration of payments, the terms and order of their payment, the order of formation of tax reports and notices can lead to the imposition by the controlling body of fines for violation of tax norms, this is especially relevant in today's period of military aggression against Ukraine.

In the conditions of martial law, conducting an audit analysis of accounting and tax accounting makes it possible to identify and eliminate errors in the formation of the tax base, reflect the reliability of indicators in tax returns, observe the payment discipline of paying taxes and fees, and avoid accusations of legalization (laundering) of income received criminal means, financing of terrorism, until the moment of their establishment by the controlling authorities, which in turn makes it possible to avoid tax offenses, and also examine the issue of the possibility of crediting existing company overpayments from taxes and fees or VAT refund indicators against the payment of current charges.

A professional audit requires auditors to know not only the techniques and methods of conducting an audit, but also knowledge and verification of the counterparties of the subject, the customer, to find such counterparties in national or international sanction lists, since the auditor is a special subject of primary financial monitoring.

Although an independent tax audit in the sense of an audit does not provide all the functions inherent in a full-fledged audit of the entity's activities, it is one of the most relevant types of audit services.

Список використаних джерел

1. Проблеми оподаткування в мирний час та в умовах воєнного стану обговорили на науково-практичній конференції Верховний Суд України: веб-сайт. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1293849/> (дата звернення: 07.03.2023).
2. Колісник Г. М., Гелей Л. О., Шуліко А. О. Управлінський аудит як вид надання консалтингових послуг. Інфраструктура ринку. 2022. Випуск 63. С. 158–164. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/63_2022/31.pdf (дата звернення: 25.01.2023).
3. Красота О. Г. Економічна сутність податкового аудиту. Економіка та суспільство. 2016. № 4. С. 343–346. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/4_ukr/56.pdf (дата звернення: 08.02.2023).
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 18.03.2023).

5. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: Закон України від 19.07.2022 року № 2435-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2435-20#Text> (дата звернення: 18.03.2023).
6. Про розгляд окремих питань реалізації норм Закону № 2435-IX: лист Міністерства фінансів України від 22.09.2022 № 41010-06-5/21480. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MF22071> (дата звернення: 20.03.2023).
7. Щодо впливу військової агресії Російської Федерації на фінансову звітність та аудиторські звіти: інформаційний лист Ради Аудиторської Палати України, схвалений рішенням Ради АПУ (протокол від 08.04.2022 № 83). URL: <https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2022/04/%D0%86%D0%9D%D0%A4%D0%9E%D0%A0%D0%9C%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%98%D0%99-%D0%9B%D0%98%D0%A1%D0%A2-%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%BC%D0%BE%D0%BD.pdf> (дата звернення: 02.04.2023).
8. Веб-сайт Державної податкової служби України: веб-сайт. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-pokazniki-roboti/> (дата звернення: 09.03.2023).

References

1. Problemy opodatkuvannya v myrnyj chas ta v umovakh vojennoho stanu obghovoryly na naukovopraktychnij konferenciji Verkhovnyj Sud Ukrainy: veb-sajt. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1293849/> (accessed 7 March 2023).
2. Kolisnyk Gh. M., Ghelej L. O., Shuliko A. O. (2022). Upravlinsjkyj audyt jak vyd nadannja konsaltinghovykh poslugh [Management audit as a type of provision of consulting service]. *Infrastruktura rynku*. Vol. 63. P. 158–164. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/63_2022/31.pdf (accessed: 25 January 2023).
3. Krasota O. Gh. (2016). Ekonomichna sutnistj podatkovogo audytu [Economic essence of tax audit]. *Ekonomika ta suspiljstvo*. No. 4. P. 343–346. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/4_ukr/56.pdf (accessed: 08.02.2023).
4. Pro bukhhaltersjkyj oblik ta finansovu zvitnistj v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 16.07.1999 roku № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (accessed: 18 March 2023).
5. Pro vnesennja zmin do Zakonu Ukrainy “Pro bukhhaltersjkyj oblik ta finansovu zvitnistj v Ukraini”: Zakon Ukrainy vid 19.07.2022 roku № 2435-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2435-20#Text> (accessed: 18 March 2023).
6. Pro rozghljad okremykh pytanj realizaciji norm Zakonu N 2435-IX: lyst Ministerstvo finansiv Ukrainy vid 22.09.2022 № 41010-06-5/21480. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MF22071> (accessed: 20 March 2023).
7. Shodo vplyvu vijsjkovoji aghresiji Rosijskoloji Federaciji na finansovu zvitnistj ta audytorsjki zvity: informacijnyj lyst Rada Audytorskoloji Palaty Ukrainy, skhvalenyj rishennjam Rady APU (protokol vid 08.04.2022 № 83). URL: <https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2022/04/%D0%86%D0%9D%D0%A4%D0%9E%D0%A0%D0%9C%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%98%D0%99-%D0%9B%D0%98%D0%A1%D0%A2-%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%BC%D0%BE%D0%BD.pdf> (accessed: 2 April 2023).
8. Veb-sajt Derzhavnoyi podatkovoyi sluzhby Ukrainy: veb-sajt. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-pokazniki-roboti/> (accessed: 9 March 2023).